

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De empirische waarde van generatietypologieën: Repliek

Dekker, P.; Ester, P.

Citation

Dekker, P., & Ester, P. (1995). De empirische waarde van generatietypologieën: Repliek. *Acta Politica*, 30: 1995(3), 355-359. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3450299>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3450299>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

van politieke attitudes na de formatieve periode een *rechtlijnig* proces is geweest, zonder verschillen op basis van de typologie van generaties.

Ik laat het bij deze voorbeelden. Hun bevindingen samenvattend stellen Dekker en Ester:

...it has to be concluded that the analyses presented in this section show little or no empirical support for Becker's typology of four clearly distinct generations, at least not in terms of political attitudes.

Met deze conclusie suggereert het tweetal meer, dan het zelfs maar geprobeerd heeft waar te maken. De selectie van 'political attitudes' is aanvechtbaar. De typologie van vier generaties steunt niet alleen op waarden maar onder andere ook op gegevens over levenslopen, gedragspatronen, generationele cultuur en generationele organisaties.

5. Conclusies en discussie

Mijn eerste vraag had betrekking op de inhoud van de generatietheorie. Ik heb duidelijk gemaakt, dat de theorie gedetailleerd is uitgeschreven voor het ontstaan, voortbestaan en verdwijnen van generaties. Ten tweede ging het over de vraag, in hoeverre Dekker en Ester mijn theorie juist hebben weergegeven. Zij hanteren een versie van mijn theorie, die sinds vijf jaar verouderd is. Mijn hypothese over de relatieve schaarste is door het tweetal verkeerd weergegeven en bovendien suggereren zij ten onrechte, dat ik de hypothese van Inglehart heb 'geleend'. De derde vraag sloeg op de falsificatie van de typologie. Dekker en Ester hebben een beperking ingevoerd, die in strijd is met de theorie achter de typologie, waardoor hun falsificatie-pogingen onjuist zijn geworden. Hun selectie van schalen en variabelen is onvoldoende verantwoord. Hierdoor hangen hun conclusies grotendeels in de lucht.

Voor de duidelijkheid geef ik nog even weer, wat ik onder typologieën en hun gebruik in (onder andere) de maatschappijwetenschappen versta. Typologieën zijn in de eerste plaats heuristieken, die onderzoekers bij hun hypothesenvorming kunnen gebruiken. Typologieën zijn in de tweede plaats globale samenvattingen van de uitkomsten van het toetsen van research-hypothesen. Het toetsen van de research-hypothesen moet in projecten gebeuren, die wat betreft model en reikwijdte voldoende zijn toegepast. Typologieën zijn in de derde plaats hulpmiddelen bij de communicatie over hypothesen en onderzoeksuitkomsten. Bij communicatie met behulp van een typologie moet verwezen worden naar de literatuur, waarin de stand van zaken met betrekking tot hypothesenvorming en onderzoek in detail wordt weergegeven. Aldus opgevat, zijn typologieën over open en gesloten samenlevingen, generatiepatronen en dergelijke verantwoord.

In het korte bestek van deze reactie is het mij niet mogelijk om uiteen te zetten, wat de generatietheorie en haar toepassing in onderzoek inhouden en welk gebruik van de theorie in politicologisch onderzoek gemaakt zou kunnen worden. Ik zal over dit onderwerp binnenkort een artikel aan de redactie van *Acta Politica* aanbieden.

Noten

1. Elders heb ik uiteengezet, hoe de door mij gehanteerde definitie aansluit bij het algemeen en wetenschappelijk spraakgebruik: zie H.A. Becker (1990), 'Dynamics of life histories and generations research'. In: H.A. Becker (ed.), *Life histories and generations*, Utrecht: ISOR, p. 1-58.

2. W. Dilthey (1875), 'Ueber das Studium der Wissenschaften vom Menschen, der Gesellschaft und dem Staat'. In: *Gesammelte Schriften*, V, heruitgegeven 1956, Stuttgart: Teubner. K. Mannheim (1928/1929), 'Das Problem der Generationen', *Kölner Vierteljahreshefte für Soziologie* 7/2, p. 11-185 en 310-330.

3. R. Inglehart (1990), *Culture shift in advanced industrial society*, Princeton: Princeton University Press.

De empirische waarde van generatietypologieën: Replik

Paul Dekker en Peter Ester¹

Eén van de kernpunten in de reactie van Becker op onze empirische beproeving van zijn generatiemodel is, dat wij 'willens en wetens' een versie van dit model toetsen die 'sinds vijf jaar verouderd' is. Dit verwijt wijzen wij met kracht van de hand. In ons artikel (zie noot 17) maken wij nadrukkelijk gewag van Beckers renovatiewerkzaamheden aan een van de peilers van zijn generatiemodel, de differentiële cohort socialisatiehypothese. Zelf spreekt Becker (1990: 608) overigens van een 'preliminary new formulation'. Deze nieuwe formulering werd door ons letterlijk geciteerd. We denken echter niet dat de herziene hypothese een vooruitgang is. Wij citeren nogmaals:

if cohort members experience major events during their formative period, then these events will have a long-lasting effect on their value orientations, but only if these effects are reinforced in later periods in the life course. If reinforcement does not take place, it is likely that the relevant value orientations will become less dominant and ultimately perhaps fade away entirely. If strong period-effects contradict the original value orientations, then those value orientations are likely to become less dominant and will eventually vanish. (Becker, 1990: 608)

Nieuw aan deze bijgestelde hypothese is dat effecten van majeure maatschappelijke gebeurtenissen tijdens de formatieve periode alleen blijven bestaan indien ze in latere fasen 'bekrachtigd' worden. Deze specificatie is rijkelijk vaag en het gevaar van immunisering van de theorie is levensgroot. Hoe kunnen gevallen van aan- en afwezige 'bekrachtiging' worden geselecteerd en onafhankelijk van de waardenoriëntaties worden gemeten? Door aan dergelijke problemen voorbij te gaan, krijgt Becker met de nieuwe formulering zijn verhaal altijd rond. Immers, indien aanvankelijke verschillen uit de formatieve periode niet beklijven wordt dit toegeschreven aan 'achterblijvende bekrachtiging' in latere fasen, doen blijvende verschillen zich wel voor dan was er kennelijk sprake van 'bekrachtiging'. Het abortus- en euthanasievoorbeeld van 'herbevestiging' dat Becker geeft in zijn reactie op ons artikel, illustreert hoezeer de bekrachtigingsthese kan leiden tot ad hoc-verklaringen die het niveau van interessante speculaties niet overstijgen. Van theoretische vooruitgang is geen enkele sprake. Aan het slot van ons artikel noemden we onderzoekstrategieën ('life history biographies' en 'event histories') om de notie van permanente socialisatie systematischer in kaart te brengen.

Onze weergave van de wordingsgeschiedenis van zijn generatietypologie heeft Becker eenvoudigweg niet goed begrepen. Hij voelt zich 'beschuldigd' van lenen en hij bedoelt waarschijnlijk plagiaat. Wij lieten echter slechts zien op welke wijze de typologie steunt op onder meer het gedachtengoed van Inglehart, met name als het gaat om de socialisatie- en schaars-
tehypothese. Gezien zijn veelvuldige verwijzingen naar Inglehart had Becker tot voor kort nog geen problemen met zijn schatplichtigheid. Becker over Becker: 'In 1985 a thesis of a pattern of four generations was published that can be viewed as an elaboration of Inglehart's thesis' (Becker et al. 1993: 790). Vanwege welke gevoeligheden kan hij het woord 'borrowed' – in het Nederlands zouden we geschreven hebben: 'ontleend' – nu zo misverstaan? Het is toch helemaal geen schande dat er tussen Dilthey (1875) en Mannheim (1928) enerzijds en Becker anderzijds meer is dan een vonk van inzicht en inspiratie? Er zijn hele wetenschappen groot geworden met kleinere stappen in theorievorming en onderzoek.

Het meest opvallende in de reactie van Becker is dat hij nergens ingaat op onze onderzoeksbevindingen. Met longitudinaal Nederlands surveymateriaal, dat een periode van meer dan 20 jaar bestrijkt, lieten wij zien dat er geen empirische evidentie is voor de unieke waardenoriëntaties die Becker toedicht aan respectievelijk de vooroorlogse, de stille, de protest- en de verloren generatie. De door hem onderscheiden kern- en grenscohorten vonden wij niet terug. Recent kwam Van den Broek (1994) overigens tot eenzelfde conclusie. Becker verwijt ons dat onze selectie van politieke attitudes 'aanvechtbaar' is. Gelukkig maar, aanvechtbaarheid achten we een belangrijke

eis aan de presentatie van wetenschappelijk onderzoek. Jammer is alleen dat Becker nauwelijks moeite doet om onze selectie daadwerkelijk aan te vechten. Deze ommissie vormt een nieuwe blokkade voor toetsing van zijn model.

We hebben met verwijzingen naar Beckers typeringen van zijn generaties vijf politieke waardedomeinen geselecteerd met de trefwoorden: autoritaire houding, traditionalisme, democratisering, verzorgingsstaat en liberale zelf-percepties. Binnen deze domeinen werden in totaal tien schalen geselecteerd die een breed arsenaal aan politieke waardenoriëntaties en attitudes representeren: autoritarisme, nationalisme, steun voor traditionele opvoedingswaarden en sexepatronen, steun voor vrijheid van meningsuiting en inspraak, oordelen over collectieve voorzieningen en nivellering, linkse zelf-identificatie en progressiviteit. Zowel gezien de bestreken periode als gezien de reikwijdte van de indicatoren was ons onderzoek veelomvattend. Becker moet het doorgaans met minder doen. Terecht stelt Becker dat onze empirische beproeving van zijn typologie alleen betrekking heeft op politieke waarden en er derhalve slechts sprake kan zijn van een partiële falsificatie. De toegevoegde waarde van deze opmerking is evenwel gering omdat wij deze conclusie op pagina 69 van het gewraakte artikel reeds zelf trokken: 'summarising our findings it has to be concluded that the analyses (...) show little or no empirical support for Becker's typology of four clearly distinct generations, at least not in terms of political attitudes'. We hebben hier echter wel te maken met een kerndimensie van zijn typologie. Becker zelf met verwijst met enige graagte in zijn publikaties over deze typologie naar onderzoek over politieke waarden (vgl. Becker en Hermkens 1989: 242-243; Becker 1990: 607-608, 1994: 206-208).

Becker vraagt zich of waarom een politiek strijdpunt als emancipatie niet is opgenomen. Dit verwijt is merkwaardig omdat dit strijdpunt wel was opgenomen. De door ons gebruikte schaal 'traditional sex roles' richt zich hier rechtstreeks op. Toegevoegd kan worden dat eerder Neve (1992) en Van den Broek (1994) net zo min als wij steun vonden voor het idee dat de waardering van emancipatie breukpunten vertoont overeenkomstig de door Becker onderscheiden generaties. Beckers uitspraak 'een andere keuze van schalen en variabelen had andere conclusies met betrekking tot de geldigheid van de typologie opgeleverd' kan zonder empirisch onderzoek natuurlijk niet gestaafd worden.

In ons artikel richtten we ons uitsluitend op de onderscheiding van generaties. De stabiliteit van cohortverschillen bleef welbewust buiten beschouwing. We wilden ons concentreren op het bijzondere van Beckers theorie – de scherpe onderscheiding van grote generaties, niet het algemene idee dat cohorten zich relatief stabiel onderscheiden – en we deden dat met verwijzing naar literatuur over de stabiliteit van cohortverschillen, inclusief een paper van ons waarin we de cohorten van de Becker-generaties voor de afzon-

derlijke tien houdingen uit ons artikel volgden tussen 1970 en 1992 (Dekker en Ester 1994). Dat we hierover niet rapporteerden in *Acta Politica* was niet alleen welbewust, maar in zekere zin ook welwillend. Door de samenvoeging van onderzoeksjaren hoefden in diverse analyses de cohorten zich nu immers niet voortdurend op dezelfde manier van elkaar te onderscheiden. Het zou voldoende geweest zijn als ze zich soms maar scherp hadden onderscheiden volgens het patroon van Becker en verder niet, of als cohorten van dezelfde generatie maar verwantschap in hun wispelturigheid hadden vertoond. Helaas, ook aan deze milde eisen konden de gegevens niet voldoen.

De slotbeschouwing van Becker over typologieën ligt in het verlengde van zijn inhoudelijke bijstelling van de theorie: het terugdringen van empirisch toetsbare uitspraken. Typologieën worden omschreven als heuristieken, globale samenvattingen en communicatiemiddelen. Dat is allemaal vast heel nuttig, maar we kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat het Becker ooit toch om meer ging bij zijn op het jaar af nauwkeurig afgebakende generaties. De binnen de sociale wetenschappen opmerkelijke, alleszins respectabele en nastrevenswaardige specificiteit van Beckers generatiepatroon lijkt daarmee te verdwijnen. Zijn model dreigt 'onaanvechtbaar' te worden door ongeoorloofde afschermingsconstructies. De stellig ook door Becker bewonderde Duitse filosoof en socioloog Hans Albert heeft hier behartenswaardige boeken over geschreven (Albert, 1969, 1972).

Misschien treuren we te vroeg. Binnenkort biedt Becker *Acta Politica* een artikel aan. Hopelijk beperkt de auteur zich dan niet tot (wederom) een inleiding in zijn theorie. Wellicht wil hij aangeven hoe de door ons gesignaleerde meetproblemen en immuniseringsvalkuilen opgelost en ontweken kunnen worden. Misschien verwaardigt hij zich wel tot de afleiding van een toetsbare geactualiseerde uitspraak op het vlak van de politieke houdingen. Dan kunnen ook wij weer verder.

Noot

1. Met dank aan Andries van den Broek (Sociaal en Cultureel Planbureau) voor zijn commentaar.

Literatuur

- Albert, H. (1969), *Traktat über kritische Vernunft*. Tübingen: J.C.B. Mohr.
 Albert, H. (1972), *Konstruktion und Kritik*. Hamburg: Hoffmann und Campe.
 Becker, H.A. (1994), *Generaties en hun kansen*. Vierde, uitgebreide druk. Amsterdam: Meulenhoff.
 Becker, H.A. (red.) (1990), *Life histories and generations*. Utrecht: ISOR.

- Becker, H.A., en P.L.J. Hermkens (red.) (1989), *Oude naast nieuwe generaties*. Utrecht: ISOR.
 Becker, H.A., K. Sanders en A.M.R. Vloet (1993). 'The thesis of a pattern of generations or the thesis of individualization'. In: H.A. Becker en P.L.J. Hermkens (red.), *Solidarity of generations*. Amsterdam: Thesis Publishers.
 Broek, A. van den (1994). 'Cohorten zonder generaties'. *Sociologische Gids* 41, p. 346-371.
 Dekker, P., en P. Ester (1994). *Generational differences in social and political attitudes*. Paper presented at the 12th World Congress of Sociology, Bielefeld, July 18-23.
 Neve, R. (1992). 'Nederlanders over vrouwenemancipatie 1970-1985'. *Sociale Wetenschappen* 35, p. 52-69.